

Մանգրումի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՄԵՆԷ

1866 ՕԳՈՍՏՈՍ 5 ՃԻՒՄՍ.

ՆԻՒՄԵՐՈ 116

Մանգրումի Էֆեմար հաճախող 6 եանի սենեակ 300
նիւսիւ վերելիւ, սենեակի գրքակէթի, բոթա փարաք տաւի
իշխնտե օլարադ, 200 դշ օլուպ, ալթը այլըդը 100 դշ օլա-
րադ, վէ նիւսիւսի տաւի 50 ար փարապ սաթըլաճագ տըր :

Խանաթըն պէհէր սաթըրը իշն, պի-
րինճի տէֆատա 5, իրինճի տէֆատա 2,
վէ իւշիւնճիւ վէ սայիր տէֆալարտա 1
էր զուրուշ ալընաճագ տըր :

Մէրթուպ վէ սայիրէ, իսթանպուլա Պաղլէ Գաբուսու-
խարինտէ, գարաղլիսանէ իլէ ճամիի շէրիճ արա եւ-
րինտէ քեպլին Շապը խաննտա, Կարապետ 3. Փանու-
եանըն 18 նիւսիւսիւ օտաքնա կէօնտէրիլէճէ տըր :

ԻՍԹԱՆԳՈԼ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅՅԷ

Օգոստոս 4	Էն երեքսէք	29-14
» »	Էն աչաղը	29-15
» »	Գաբանտը	29-16
» 5	Աչըլտը	29-14
» »	Շիմտի	29-22

ՀԱՎԱՏԻՍՏԱԹԸ ՏՈՒԻԼԻՅՅԷ

Էվրօպաճա եէնի պիր հափատիս եօգ
իսէտէ, տիւնքի օգոստոս 13 թարիլիւ
թէլէկրաֆըմըգտան, Ֆրանսա իմբէրա-
թօրու հազըթէլէրինին տայիմա սուլհա
մէյնալ պուլունտուղու անլաշըմըշ, վէ
հարպա լանէթ օգուեանլարըն պատիի
մէֆուեւիլթէթի օլմուշ տուր :

Ֆրանսա իլէ սայիր տէվլէթլէր պէյ-
նինտէ պիր միւնազաա չըգմատըղը թադ-
տիրտէ, իմբէրաթօրու միւշարիլէյճ
հազըթէլէրի թէվաստութու իլէ սայիր
կիւճիւլըլէրին թէսվիլէսի տայիմա պիր
գօլայլոգ քէսպ իթմէքտէտիր. հալ պուլ քի
մաղալլաճ Ֆրանսաճա պիր մուհարէպէ
էսէրի կէօրիլէճէք օլա, Էվրօպաճա
տէրքեար օլան շիմտիքի ֆէնալըղըն հատ-
ալ իթիտալի բէք չօգ թէճափուգ իտէ-
ճէկի շիւբհէսիլ օլուպ, վէ Ֆրանսա թա-
րաֆընտան, Ալմանեա մէսէլէսինտէ եմիի
պասիրէթ իւզըն հարէքէթ օլունմասընա
հիմմէթ օլունաճաղը մէմուլի գափտէն
պուլունմաղին, եէնի հափատիսլէրէ պէք-
լէյէրէք, պուլ կիւն տախիլի հափատի-
սաթ իլէ իզթիֆա իտէրիլ :

Ճիւ 15 ըէպիլիւ էվլէլ սէնէ 83 թարի-
լիլէ Էրզինճանտան վիւրուտ իտէն
թաւրիրաթը մախսուսէ :

Պիր սէնէտէն պէրու Չարսանճագ

գազասը աղափաթըլա իրիսթիանը պէյ-
նինտէ թէքէվլիւն իտէն իուսուսաթը
նիզաիեէնին հալ ու ֆասընա, պա իրա-
տէի ալիեէ Էրզինճան գայիմագամը սէ-
սէատէթլու իուրչիա բաշա հազըթէլէ-
րի մէմուլ պուլլուլարագ, պիզղաթ
Չարսանճաղա միւսփասէլէթ իթմիշ, վէ
պաղը մէֆսէտէթքեարանըն թահրի-
քեաթ ու իզֆալաթըլա, շու մատտէ-
նին քէսպ իլէտիլի Էհէմիլիէթ ու ճէ-
սամէթ թարիֆտէն միւսթաղնի պուլ-
լունմուշ օլունղու հալտէ, միւշարիլէյճ
հազըթէլէրի վիւրուտիլէ պէրապէր, շու
ֆէսատըն Էօնիլիէ քէստիրմիշ, վէ իւշ
պուլլուգ այտան պէրու, քէօյտէն քէօյ-
տօլաշարագ, զայլէթ հաքիմանէ թէտ-
պիր իլէ, Էհալի վէ ֆուգարանըն մէ-
վատոր զուլիլիէ վէ հուգուղու շալ-
սիեէեէ միւթէալիլ տափալարընը, պի-
ղարագ զէվաթտան միւլէքքէպ թէշ-
քիլ օլունան գօմիսիօն մարիֆէթիլէ
շէրան վէ նիզամէն պիլմուհաքէմէ ֆասլ
ու բուլլէթ իտէրէք, հէր քէս հուգու-
ղու մէշուա վէ սարիհասընա նայիլ օլ-
մուշ վէ զայիլէսիլճէ շու սըզըլտըլար պէր
թարաֆ վէ իզալէ իտիլէրէք, խօշու-
տիեէթ ու Էմիլիէթի ումուլիլէ իս-
թիհասլ, վէ իսլահաթը լազըմէ իքմալ ի-
լէ, միւշարիլէյճ հազըթէլէրի պուլ քէր-
լէ Մէրճան պօղաղը ճատտէսիլլէ Էր-
զինճանա ալտէթ իլէմիշ տիր :

Ճէպէլի Տէրսիմտէն ճէրէեան իտէն
Մէնգար նէհրի Չարսանճագ գազասընըն
օրթասընտան կէչիպ, վէ նէհրի մէզ-
քիւր ճէսլմ պիր սու օլուպ, քէօփրիւ-
սիւ օլմամագ միւլապէսէսիլլէ, Էկէրչի
քէլէքլէր իլէ միւրուր վէ ուպուր օ-
լունմագտա, վէ գըշ վէ եազ հայվանսթ
իւզէրինտէն Էյէրլէր ալընպ, պաղը պօշ
սուեա սալը վէրիլիպ, Էիւզմէքլէ գարշը

թարաֆա կէչիլիլէպիլմէքտէ իսէտէ,
պուլ պապտէ ֆուգարանըն չէքտիկի զահ-
մէթ, վէսաթաթը զըլ ու գալէմ իլէ
թարիֆ օլունմագ տէրէճէտէ օլունղ-
տան պաղա, պէհէր սէնէ ինսան վէ
հայվանսթճա բէք չօգ թէլէֆաթ վու-
գու պուլլուղու միւշարիլէյճ հազըթէթ-
լէրինին մալիւմի օլմաղը, իշ պուլ պէլի-
եէյի թագաթֆէրսատան ֆուգարանը
գուլթարմագ, վէ պուլ սէպէպլէ գաղա-
յի մէզքիւր Էհալիսի թագէ հաեաթ-
պուլմագ նիլէթի խալիսէսիլլէ, իշ պուլ
նէհրին իւզէրինտէ պիր քէօփրիլիւն
ինշասընը իսլաասայի Էֆքեար ու աճալ
իլլէմիշ, վէ թարբուլ վէ Բալուտան միւ-
հէնտիս վէ գալֆալար ճէլպիլլէ քէշֆ
իթիլիլթէքտէ 80000 զուրուշ մասրաֆ-
լա վիճուտէ կէլէպիլէճէկի անլաշըմըշ
օլունղունտան, պուլ մէսարիֆ խազնէի ճէ-
լիլէնին իհթիեաճաթը հազըթէսի սըրա-
սընտա պար օլմամագ իշին, իսլամ վէ
թիւսթիեան վէ պիլ ումուլ միւթէպէ-
լան վէ ճէպէլի Տէրսիմ աղափաթընը պիթ-
թէշիլի, մէսարիֆի վազըլար վէ քէ-
րէսթէ վէ լէվաղիմաթը միւլթիաղի-
եէսի իանէթէն թէսվիլլէ օլունմագ,
վէ նամը նամիի հազըթէթի Բատիշահիեէ
մախսուս օլմագ իւզըն, զայլէթ մէթին
վէ բասին օլարագ ճիւսի մէզքիւրուլն
իմալ վէ ինշասընա միւլապէրէթլէ բէ-
սիտէի իլիթպէի իսթամ օլմուշ, վէ հէր
քէս սէլամէթլէ կէլիպ կէշմէքտէ պուլ-
լունմուշ օլմասըլա, պուլ պապտէ տա-
վաթը լուզի Էֆգուլնիի Էօմի ու իզպալ
վէ չէվթէթի իճլալը ճէնապը ֆատիշահի
ճիւմլէ թարաֆընտան թէքրար ալէթ-
թէքրար իսալը տէրկեաճը ճէնապը փէր-
վէրոիկեար գըլընմագտա տըր :

Գաղայի մէզքիւր միւնապիթ վէ մահ-
սուլտար, վէ հէր նէվի մահսուլտա իս-

նաև նայելով եթէ Լատիններէն կաշառք չուտէ եղեր մեր Ներսէս Հայր Սուրբը, ամենեւին թող չպիտի տայ եղեր Լատինաց՝ որ գերեզմանատան բոլորտիքը պատ քաշեն, մաս մը գերեզմանատունէն, գրաւեն եւ իրենց իրաւունք չունենցած կողմէն ալ դուռ բանան:

Ասկէ ի վատ, շատ գործերու մէջ «չատ մեծ քաջութիւններ» ըրած է մեր «ազգասէր հայրիկը», բայց երկարաբանութեամբ ընթերցողաց գլուխը չը ցուցնելու համար պատեհ առթիւ կը խոստանամ հայր սուրբիս ազգիս նուիրած «անձնանուէր ծառայութիւններ» մի առ մի պատմել, այս անգամ ուրիշ մէկ քանի կարեւոր նիւթերու վրայ խօսելու դիտմամբ:

Ծաղկի 121 թուոյն մէջի նամակագիր Մեծարգոյ պարոն Պերճը, ով որ ալ է, կամ կը սխալի եւ կամ լաւ տեղեկութիւն չէ առած միշտակ վեցեանց կուսակցութեան պախարակելի եւ ազգավնաս ընթացքը եւ Արքազան Պատրիարքին մինակ մէկ քանի սխալանքը... իմացնել բաւականանալով՝ ընդհանուր միաբանութեան վրայ ակնարկ մը չը գարնելուն համար, վասն զի մինակ վեցեանց կուսակցութիւնը չէ որ Ա. Աթոռին բարեկարգութիւնը խանգարելու կը ճգնի, այլ ուրիշ մէկ քանի փոքրիկ կուսակցութեանց խմբակներ ալ պակաս չեն. կարծես թէ միաբանական լրութիւնը իր ուշադր անմիաբանութեան եւ Ա. Աթոռոյ կործանման համար ըրած ըլլար. որովհետեւ այլ եւ այլ կուսակցութեանց բաժնուած, իրենց պարագլուխներովը հանդերձ մէկ մէկու դէմ զինելու համար այլ եւ այլ տեղեր օրինաւոր նիւտեր ընելով՝ մէկ մէկու դէմ դարան գործելու յատակագիծը կը պատրաստեն. եւ ամենէն ցաւալին այն է որ, իւրաքանչիւր կուսակցութեանց միակ բաղձանքը զԱրքազան Հայրը անելանելի թակարգի մը մէջ ձգէ. որ գրեթէ ըստ բաւականի ալ յաջողեցան՝ վանքին պատկից թովմայ Առաքելոյ տան խնդրոյն մէջ, որ այս տարի վառաւոր կերպիւ մզկիթ մը կառուցուեցաւ ի նորոհ մեր Աթոռասէր եւ Ազգասէր Ներսէս վարդապետի:

Օր մը մեր բարեկամներէն մէկը սոյն խնդրոյն վրայ հարցում մը ընելով, «եթէ «Մըզկիթին վրայ արգեամբ եւ նպաստիւք «թարգման Ներսէս վարդապետի կառուցում «Մահմետական տաճար ալ գրեն ալ նէ, «հոգս չէ»: Վասակը վատ անուն մը ձգեր «գացեր է. եւ այսչափ ժամանակէ ի վեր «է որ Վասակայ անունը ամեն մարդ պախարակելով կը յիշատակէ. կը հարցունեմ «քեզ, Վասակը հիմայ բան մը կ'զգայ, ըսեր «է, ես ալ թէ վատ եւ թէ լաւ յիշատակու «թիւն մը ձգեմ, մի եւ նոյնն է, քանի որ «մեռնելէս ետքը բան մը պիտի չ'զգամ»: Ասոր վրայ Պ. Գ. . . ը հրաժարիմքը ըսելով կը դառնայ իւր սենեակը:

Գիշեր մ'ալ Պ. Գ. . . ը ամէն կերպով իւր հետաքրքրութիւնը յագեցնելու համար թարգմանատուն կը դիմէր. որուն հետ ընկերանալով դայիք. եւ հոն գտանք վեցեանց կուսակցութեան խմբակը կամ լաւ

եւ է ըսել ժողովը, որ «ազգագուտ գործ» մը համար անշուշտ ժողովուած պիտի ըլլային. լսած էինք արդէն թէ Արքազան հայրը արգելած էր միաբանաց «սիկառ» քաշելը ասոնք Արքազան Հօր այս հրամանին անհնազանդ չը գտնուելու համար «նառկիլէ» կը քաշէին: Ժողովոյն անդամներուն վրայ խորին տխրութիւն մը տիրած էր այն գիշերը որուն պատճառը հոն չը կրցանք իմանալ. եւ ուրիշ առարկաներու վրայ խօսելով բաւական ժամանակ անցունելէ ետքը սենեակինս գացինք:

Հետեւեալ օրը հետաքրքրութիւնս չը կրցայ զսպել եւ առանց դժուարութիւն կը ընելու իմացայ թէ սոյն ժողովոյ անդամներէն մէկուն՝ այն է, Տիմոթէոս վարդապետին սրբութեան դէմ լիտութեան ստոյգ տարաձայնութիւնս է եղեր պատճառը, որ տեղի ունեցած էր ապրիլ 16 չաբաթն օրը պախճէ թաղի վերի յարկը, Տիգրանակերտի քահանայի մը ուխտաւոր հարսին հետ, հարսին կեսուրը նոյն միջոցին չուկայ գացած ըլլալով, չուկայէն դարձած ժամանակ հարսը արտասուածով աչօք կը պատմէ եղբուկիւնը, կետուրը գրգռուելով Տիմոթէոս վարդապետին այս լիտի շարժանքը վրայ, իսկոյն կը գիմէ ի Պատրիարքարան եւ սրբազան Հօր բողոք կը բառնայ, սրբազան հայրն ալ եղբուկիւնը ստուգելով թէպէտ ուխտած էր որ քիչ օրէն խայտառակելով նոյն վարդապետը վանքէն բոլորովին հեռացնէ, սակայն վեցեանց կուսակցութեան նոյն երեկոյ ըրած խորհուրդը ապարդիւն չեղելով, իրենց սովորական խորամանկութեամբ սրբազան Հօր ըրած ուխտը խախտելու յաջողեցան, ու նաեւ քանի մը օրէն ետքը քուէ տալով անոր, տնօրէն սուրբ ժողովոյ ալ անգամ ըսին:

Արդ խոնարհաբար կը հարցունեմք սրբազան Հօր թէ ինչու իր ուխտը դրժեց եւ մինչ ցարդ լուռ կը կենայ, միթէ Տիմոթէոս վարդապետին դուռն ելլելով վանքը անարգութեան ենթակայ պիտի ըլլար, թէ . . . Մենք իմացած էինք նոյն իսկ սրբազան Հօր բերնէն թէ վանքը պիտի սրբէր այսպիսի մոլի, տգէտ, վատ, ազգավնաս եւ բարեկարգութեան խախտարար վարդապետները դուռն հանելով, սակայն կը ցաւինք որ այսօր ասոր հակառակը կը տեսնենք, վասն զի քանի մը վարդապետներ թէպէտ հեռացած են վանքէն, բայց եթէ չենք սխալիր, միւսներուն բազմատուութեամբ (բայ ի մէկ քանիներէն) առաքելի, բաւական գրագէտ, ազգասէր, բարեկարգութեան ձեռնտու եւ յառաջագիտութեան բաղձացողներ են: Արդեօք սրբազան Հօր սկզբունքն ալ թիւթեցաւ, դժուարին է ինձ հաւատալ:

ԱՇՈՏ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԵԱՅ

ՄԵՍԸՐ ԳԻԼԻՍԷՍԻՆԷ ՏԱՅԻՐ

ԱՐՇԱԼԱՅՍԱ ՆԷՇԻՐ ՕԼՈՒՆԱՆ ՊԻՐ

ՍԷՆԷԼԻՔ ՀԻՍԱՊ ԻԻՋԷԻՐԻՆԷ ՄԻԻՔԵԱԼԷՄԷ Մ. . . 114 է. . . ՆԷՇԻՐԻՆԷ ՊԱՐԷՆԷ:

Տարին քանի՞ տմիս հաշուելով, Դպ.

բոցի վարժապետաց տարեկան հաշիւը 27,233 ղուրուշի բարձրացեր է. 1287 ղուրուշ բազմապատկեալ 12- քանի՞ հաւասար է, թող թուաբանութեան տեղեակ եղողները լուծեն աս խնդիրը:

Տեղացի տնանկներուն տրուածին համար կարծեմ բան մը չեն ըսեր. քանզի տարբերութիւնը մեծ բան մը չէ:

Սակայն եսսախճիներուն, աշծիին եւ գոնապանին տրուած տմախաններուն մէջ 2000 ղուրուշի չափ եւել գտնեննէ, չեղեմք թէ, ժողովուրդը բան մը կրսէ, ըսենք թէ աս կէտին վրայ լուեց. մութ պախի 36,064 ղուրուշ չափազանց ծախքին վրայ պիտի կրնայ լուել. որ լաւ գիտէ թէ տարւոյն մէկ քանի ամիսներն ալ զանազան պատճառաւ մութ պախը գոց կեցաւ: Աս յիշեալ կէտերը քննութեան առնելէն վերջը . . . միւս քննած հաշուոյ կէտերը հարկաւ պիտի ստիպուի քննել ու քննել եւ դարձեալ քննել, եւ իմանալ թէ միապետաբար կատարուած գործի մը հետեւութիւնը այսչափ կրնայ ըլլալ:

Թիշեալ խմբակը կազմող անդամները ուրախութեամբ եւ ծափահարութեամբ ընդունեցին աս փաստաբանութիւնը պրաւօ, պրաւօ, ազադակելով, բայց միայն յօնքերը ցցուած խոժոռագէմ մէկը, որ մինչեւ այն ատեն լուռ եւ անխօս խաւարին անկիւն մը նստած, ակրաները կծրտելով ակամայ ինքզինքը զսպելու կը ջանար, մէկէն կատաղութեամբ ցատկեց ձեռքը սենեակին մէջ տեղը կեցած գրասեղանին զարնելով ըսաւ, «պարոններ, իմ գլուխս հաստ է, ձեր խօսքերն իմ ականջս չեն մտներ, դուք ինչ կուզէք, ըսէք, ես փունջին կը նայիմ, քանզի փունջը ուրախութեամբ գոված է եպիսկոպոսին տուած այն հաշիւը զանի նուիրական պարտաւորութիւն համարելով (1): Ծճմարիտ կրսեմ, եթէ ինք անձամբ հոս ներկայ ըլլար, ձեր աս խօսքերուն վրայ շատ պիտի խոժոռէր, սրբութեան, » եւ այլն:

Այո՛, որոտէր եւ թառամէր ալ պիտի ըսաւ ժողովականներէն մէկը:

Խոժոռագէմ պարոնը չկրնալ համբերելով ինք զինք դուռն նետեց, եւ ժողովականը դարձեալ սկսան վեհանձնաբար եւ կարեկցաբար ազգային ուրիշ ցաւալի առարկաներու վրայ խօսիլ . . .

Ես ալ նոյն միջոցին պարտաւորեցայ դուռն ելլել, քանզի ստիպողական գործով մը Պերդամա եւ անոր մերձակայ գիւղերը երթալու հարկադրուած էի, ուստի չեմ գիտեր թէ ուրիշ ինչ տեսակ

(1) Որչափ մեծ տարբերութիւն կայ կրդերական պարտաւորութեանց նկատմամբ ճշմարիտ քրիստոնեայի մը զգացման, եւ փունջին յայտնած ուրախալի զգացման մէջ տեղ:

նիւթերու վրայ խօսակցեցան, եթէ տեղ-
եակ ըլլամ, ձեզի շուտով կը գրեմ:

Մնամ քու անկեղծ բարեկամդ:

Որ այժմ 'ի Պէրլամա:

* * *

ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, Պ. Ս.
ՈՍԿԱՆԵԱՆ ԵՒ ԻՐ ՊԱՐՍԱԻԱԳԻՐԸ

Մ. 114 է. 115 է. 116 է. 117 է. 118 է.

Գ. Վասն զի աշակերտները ոչ դասա-
գիրք եւ ոչ դասատետր ունեցած են եւ
ունին. իրենց տրուած քանի մը տեսակ դա-
սերը տախտակի վրայ կաւանդուին, որով
աշակերտաց մեծագոյն մասը լսածը անմիջա-
պէս կը մոռնայ եւ բան մը չը սորվիր:

Դ. Վասն զի նաեւ աշակերտներէ ոմանց
դասատուութեան պաշտօն յանձնուած եւ
իրենց չգիտցածը սորվեցնելու արտօնութիւն
տրուած է:

Ե. Վասն զի աշակերտ մը իրեն հասա-
կակից աշակերտ դասատուէն բան մը չը սոր-
վիր, եւ փորձը, նաեւ, «ականատես վը-
կաներ» կը հաստատեն թէ աշակերտք ի-
րենց հասակակիցներէ դաս առնելու ատեն
անոնցմէ չպատկանելով տրուած դասին փո-
խանակ ուշադրութիւն ընելու հոն հոս կը
նային, իրարու հետ կը խօսին, կը խնդան
եւ դասարանին սինակօկայի երեւոյթ մը
կուտան. որ զարգացումի նշան չէ:

Չ. Վասն զի դասատու մը եթէ պէտք
է որ բարոյական իշխանութիւն մ'ունենայ
արդիւնապէս դաս աւանդելու համար, ժամ
մը առաջ յանցանքի մը համար բանտ մըտ-
նող, եւ ժամ մը ետքը բանտէն ելնելով դա-
սատուութեան սկսող աշակերտ դասատու մը
իր դասատուներուն վրայ այսպիսի բարոյական
իշխանութիւն մը չունենալէն 'ի զատ անոնց
ծիծաղը կը շարժէ իր վրայ:

Է. Վասն զի Պ. Ոսկանեան ու ոմանց
պիտանիները եւ օգտակարները առանց դա-
նազանելու եւ աշակերտաց ընդունակու-
թեան եւ մտային կարողութեանց աստիճա-
նին առանց ուշ դնելու ըստ քմաց միտքը
եկած ուսմանց եւ գիտութեան դասատուու-
թիւն հաստատած է, օրինակի աղագաւ
թուագիտութեան տարերքը հաղիւ հազ սոր-
վողներու գրահաշիւ, եւ անուն հանելու
համար՝ դեռ ուղիղ բան մը պրելու անկա-
րողներու ալ երկրաչափութիւն սորվեցնել ու-
զած է, որ բոլորովին անտեղի է անոնց արդի
մտական վիճակին նայելով:

Ը. Վասն զի չորս ամիսէ 'ի վեր եղած
դասախօսութիւնները անհաստատ են: Դեռ,
մէկ ուսման ինչ ըլլալը չհասկցուած ուրիշ
ուսումի մը սկսուելը, եւ մին անկատար եւ
րեսի վրայ ձգուելով ուրիշի մը ձեռք առ-
նուելը զարգացումի նշան չկրնար համար-
ուիլ:

Թ. Վասն զի դպրոցը վերատեսուէչ չու-
նի. վերատեսուէչին պարտքն է առաւօտէն
մինչեւ աշակերտաց արձակումը դպրոց մը-
նալ, աշակերտներուն մտական եւ բարոյական
կրթութեանը հոգ տանելու համար, մինչդեռ
Պ. Ոսկանեան իբր արտաքին դասատու եր-

կու ժամ առաւօտուն եւ երկու ժամ կէս
օրին դաս տալէն եւ ժամ մ'ալ դպրոցին
պարտէզին մէջ պտուղէն ետքը գլխարկը
կառնու կերթայ՝ առանց աշակերտաց հետ
խօսելու, անոնց գրածը եւ սովորածը քննե-
լու, նաեւ առանց երբէք անգլէարէն, յու-
նարէն եւ թուրքերէն լեզուաց դասարան-
ները յաճախելու եւ հսկելու իբր վերատե-
սուէչ:

Ժ. Վասն զի Պ. Ոսկանեան դաստիա-
րակութեան պաշտօնը լաւ չկատարեր, այս-
ինքն աշակերտաց վարուց եւ բարուց ուղ-
ղութեան հոգ չտանիր, այս չբաւեր, անի-
կա նաեւ աշակերտները կը նախատէ, կը
թշնամանէ արիկա, սինչոք, տգէտ անուա-
նելով, իբր թէ տգիտութիւնը մանկան մը
բնական վիճակը չըլլար, իբր թէ տգիտու-
թիւնը նախատինք մը համարուէր դեռահաս
ուսանողի մը, եւ այս կերպով անոնց հա-
կակրութիւնը շարժած է, որ բարոյական
զարգացումի նշան չէ:

ԺԱ. Վասն զի այս պատճառաւ աշա-
կերտք ոչ միայն Ոսկանեանի դէմ հակակ-
րութիւն ունին, այլ նաեւ իրենց տրուած
դասերուն անկանոնութենէ ուշաբրած ակա-
մայ դասարան կը յաճախեն:

ԺԲ. Վասն զի այս հակակրութեան նը-
կատմամբ վերատեսուէչն ալ բոլորովին ան-
տարբեր է:

ԺԳ. Վասն զի դպրոցին բարեկարգու-
թեան խնդիրը կառավարիչներուն ձեռքը մը-
նացած է, որոնք Ուսումնասէր ընկերու-
թեան բարոյական տկարութիւնը եւ Պ. Ոս-
կանեանի անտարբերութիւնը եւ իբր ար-
տաքին դասատու վարուելը տեսնելով, ա-
շակերտաց մեծամեծ թերութեանց դէմ աչք
կը գցեն:

ԺԴ. Վասն զի Ուսումնասէր ընկերութեան
անդամները հակառական հրամաններ կու-
տան, եւ տնօրինութիւններ կընեն՝ մէկուն
ըսածին միւսը հակառակը պնդելով, եւ այս
ինչին չինածը այն ինչը աւերելով, որով եւ
աշակերտաց «խօսակցութեան» նիւթ կըլ-
լան:

ԺԵ. Վասն զի Թիւրքիայի մէջ Ֆրասե-
րէնին չափ, գուցէ անկէ աւելի կարեւո-
րութիւն ունեցող Տաճկերէնի դասատուու-
թիւնը բոլորովին ամուլ է:

ԺԶ. Վասն զի Հայերէն գրաբառի ու-
սումը վերցուած է, ըստ որում արդի գը-
րաբառի դասատուն գրաբառ չգիտեր, եւ
ուրիշ մասանց դասատուութիւնը աղգային
գրական լեզուի դասախօսութիւն ըսել չէ:

ԺԷ. Վասն զի քրիստոնէական դասա-
տուութիւնը որ 'ի սկզբան բոլորովին չկար,
անկատար է եւ աշակերտաց ընդունակու-
թեան համեմատ մասնաւորապէս գրուած,
սրբագրուած եւ վաւերուած չէ:

ԺԸ. Վասն զի Հայերէն շարագրութիւն
սորվեցնող չկայ, ոչ աշխարհաբառ եւ ոչ գը-
րաբառ:

ԺԹ. Վասն զի Պ. Ոսկանեան չորս ամիսէ
'ի վեր ամենափոքրիկ տնօրինութիւն մ'ըրած
չէ աղջկանց դպրոցին նկատմամբ:

Ի. Վասն զի ձեռագործի դասատուու-
թիւնը վերցուեցաւ աղջկանց դպրոցէն իբր

անօգուտ, մինչդեռ Ֆրանսայի եւ Անգղիոյ
մէջ աշակերտութիւններու կուզուի սորվեցնել
նաեւ խոհարարութիւնը:

ԻԱ. Վասն զի Պ. Ոսկանեան Հոփտիմեանց
վարժարանը օրը հազիւ կէս ժամ կամ քա-
ռորդ մը կը կենայ, եւ այն խօսելու հա-
մար Ֆրանսերէնի դասատուիին հետ:

ԻԲ. Վասն զի . . . բայց աւելի երկար
չընենք որպէս զի չափազանց նկարագիր մը
տուած չերեւանք:

Պ. Ոսկանեան ինքն ալ մեծ յոյս չունի
իր նպատակին հասնելու, «ինքն ալ գիտէ»
թէ իր արդի մեթոտով մեծ գործ մը չըպի-
տի տեսնէ, բայց դէպ 'ի այս նպատակը քայ-
լելը կիզօյին ըսածին պէս փառք կը համա-
րիւ Ընդհանրական երբ դէպ 'ի յառաջադը-
ուած նպատակը հասնելու համար մասնա-
ւոր ուղին կը ձգէ եւ կը շեղի, եւ երբ իր
շեղումը իմացնողներու շնորհակալ ըլլալու
տեղ կը զայրանայ եւ անձնասիրութիւնը վի-
րաւորուած կը համարի, իր ակնարկած փառ-
քը փառքերու յետինն է եւ ծաղրելին:

Բայց Պ. Ոսկանեան չուզեր իր շեղումը
ճանչնալ եւ կը շարունակէ իր ուղին որ Հոռոմ
պիտի տանի, վասն զի ժողովուրդին «հա-
մակրութիւնը» իրեն հետ է: Ժողովուրդը ը-
սելով եթէ Իզմիրի Հայ հասարակութիւնը
կը հասկնայ, ներքի է մեզ հաստատել թէ
այդ համակրութիւնը կը պակսի, վկայ է ը-
սածիս իր ակնկալած բաժանորդագրութիւ-
նը չգտնալը եւ նորէն աղգային սնտուկին
դիմելը: Իսկ եթէ իր մեծապատիւ պաշտ-
պաններու կախարակէ, թող հաւաստի ըլլայ
անիկա թէ ասոնք զինքը կը պաշտպանեն
ոչ թէ վասն զի իր վրայ մեծ համակրութիւն
ունին, այլ իր յառաջադրած նպատակին վը-
րայ, հետեւաբար երբ հասկցուի թէ այս կեր-
պով դժուարին է, չըսենք անհնարին, այն
նպատակին հասնել, անշուշտ այն մեծապա-
տիւ անձանց պաշտպանութիւնն ալ կը վեր-
նայ իր վրայէն, կարճ կապէնք: Եթէ դիտ-
նայինք թէ մեր ընթերցողաց ձանձրոյթ չի
պիտի ըլլանք, տակաւին Պ. Ոսկանեանի
պարսաւադրին քննութիւնը կրնայինք շարու-
նակել նորանոր հակասութիւններ եւ անհի-
մրն կարծիքներ գտնելու եւ հերքելու հա-
մար:

Ուրիշ առթիւ կը թողուք մեր ըսելիք-
ները, եւ կը հրաւիրենք Պ. Ոսկանեան
որ աւելի անկեղծօրէն եւ ազգասիրա-
բար ձեռնարկէ դպրոցներու յառաջադիմու-
թեան, եւ խօսելու կամ գրելու ատեն ըզ-
գուշանայ անոր ասոր պատուոյն դպնալէ եւ
շարախօսելէ, Պուալօյի պէս յետագայ յա-
ռաջագրութիւնը ընելով:

Եթէ ընէ այս յառաջադրութիւնը եւ
ըստ այնմ վարուի, պիտի տեսնէ որ ամենուն
համակրութիւնը պիտի չահի, եւ թէ իր
հակառակորդներուն փտուն գէնքը կռանի
փոխուելու հարկ չպիտի մնայ այսուհետեւ:

Ե Ս.

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ

ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆՔ ՀԵՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԻԱՆԵՍԻՆՏԷ
ՊԵՏ-ՕՂԱԽԱ ՅՈՂԴԻ ԵՈԼՏԱ, ՅՈՐՈԿՐԱՅ ԱԳՏՈՒԼԱ
ՊԵՏԵՐԼԷՐ ԳԱՐԵՐՈՒՄԱ ՆԻՏԷՐՈ 549: